

Àmbit Administració de justícia

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Ajuts a la investigació, 2007)

**Incorporació de criteris d'eficiència
en les dissolucions matrimonials a
Catalunya: estudi comparatiu amb el
dret de família de l'Estat de Nova
York**

Autor
Mireia Artigot

Any 2007

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Avis legal

Els continguts d'aquesta investigació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons, el text complet de la qual es troba disponible a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>. Així, doncs, se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sempre que se citi l'autor del text i la font (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada), tal com consta en la citació recomanada inclosa a cada article. No se'n poden fer usos comercials ni obres derivades.

Resum en català:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>

Índex

1. INTRODUCCIÓ	3
2. OBJECTIUS DEL PROJECTE DE RECERCA.....	5
3. EL RÈGIM ECONÒMIC MATRIMONIAL A CATALUNYA.....	8
3.1 El règim de separació de béns.....	11
3.2 La compensació econòmica.....	14
a) La naturalesa jurídica de la compensació per raó de treball de l'article 41 CF	16
b) Problemes de valoració de la compensació econòmica article 41 CF	18
c) La interpretació jurisprudencial de la compensació per raó de treball de l'article 41 CF	20
3.3 La pensió compensatòria	22
a) Pressupòsits i determinació de la quantitat de la pensió compensatòria	24
4. PRESENTACIÓ DEL DRET DE L'ESTAT DE NOVA YORK	26
4.1 El règim econòmic matrimonial de l'estat de Nova York	29
4.2 Pagaments en el moment de la crisi matrimonial a Nova York: l'equitable distribution	30
5. QUÈ POT APRENDRE EL DRET DE FAMÍLIA CATALÀ DEL DRET DE FAMÍLIA DE L'ESTAT DE NOVA YORK ? ALGUNES PROPOSTES NORMATIVES.....	42
6. CONCLUSIÓ.....	48
7. BIBLIOGRAFIA	48

INTRODUCCIÓ

L'estructura de la família catalana ha canviat molt en les últimes dècades tant des del punt de vista dels membres que la conformen – amb famílies monoparentals, homosexuals, fills de diferents matrimonis – com des del punt de vista de la seva estabilitat amb un índex de divorcis extremadament elevat. El dret de família, regula el procediment i les conseqüències de contraure matrimoni com els seus efectes i la seva eventual dissolució.

No obstant aquest canvi en l'estructura de la família, en la seva durada i en el seu patrimoni, el dret de família no reflecteix aquesta ràpida evolució social. Aquest és un tema molt extens i ampli ja que hi conflueixen relacions emocionals, de parentiu, de convivència i relacions econòmiques. Aquest projecte de recerca se centrarà en aquest últim aspecte, és a dir, en les relacions econòmiques entre cònjuges i en la dissolució d'aquestes relacions una vegada el matrimoni es dissol.

Aquest projecte té per objectiu estudiar el règim econòmic matrimonial vigent a Catalunya des d'un punt de vista general i, especialment, amb la introducció de criteris d'eficiència i de benestar dels cònjuges en el moment de la dissolució del vincle matrimonial.

La comparació que es proposa del règim econòmic vigent a Catalunya amb el règim econòmic matrimonial vigent a l'estat de Nova York, el *New York Domestic Relations Statute* resulta especialment rellevant donat que aquest presenta una estructura completament paral·lela a l'establert pel nostre Codi de Família de Catalunya promulgat l'any 1998 (Llei 9/1998, de 15 de Juliol). És a dir, tots dos règims jurídics han adoptat el règim de separació de béns entre cònjuges. Però a la vegada, els sistemes presenten diferències molt rellevants donat que els criteris i paràmetres que el legislador novaiorquès ha adoptat i que els jutges nord-americans apliquen es diferencien significativament de la pràctica en dret de família vigent a Catalunya. La diferència més important rau en la consideració i incorporació de criteris d'eficiència al dret de Nova York que podrien resultar extremadament útils a les dissolucions matrimonials a les

quals s'aplica el Codi de Família català ja que l'estructura familiar i patrimonial dels cònjuges catalans no es diferencia significativament de la que tenen els cònjuges de l'estat de Nova York.

El règim de separació de béns no implica que en el moment de dissolució dels vincle matrimonial el patrimoni d'una parella quedi totalment separat i repartit segons la titularitat formal que en aquell moment té cadascun dels béns que formen el seu patrimoni familiar. És a dir, a Catalunya, no obstant l'aplicació de la separació de béns i la manca d'una comunitat de guanys els cònjuges es fan una sèrie de pagaments com la pensió compensatòria establerta a l'article 84 del Codi de Família i la compensació econòmica per raó de treball de l'article 41 del mateix Codi que d'alguna manera pretenen matisar el possible desequilibri que es podria derivar d'una aplicació estricta del règim de separació de béns.

Tot i que la naturalesa d'aquests pagaments és clarament diferent, aquests pagaments presenten alguns problemes en comú com la seva valoració i la determinació dels factors que es tindran en consideració per part del jutge al moment d'establir la quantitat concreta a pagar per part d'un cònjuge en favor de l'altre o per part dels advocats quan negociïn un possible acord de separació.

L'objectiu d'aquest treball de recerca, doncs, és, d'una banda, estudiar de manera teòrica les transaccions econòmiques que, en aplicació del dret català, tenen lloc en el moment d'una dissolució matrimonial, la naturalesa d'aquests pagaments i de manera pràctica, analitzar com la els tribunals els determinen. Aquest anàlisi es durà a terme primer pel règim econòmic matrimonial vigent a Catalunya i a continuació es durà a terme pel règim econòmic matrimonial de l'estat de Nova York.

Una vegada estudiats aquests dos règims jurídics es formularan una sèrie de propostes normatives per tal de millorar i afinar l'aplicació del règim econòmic matrimonial a Catalunya. Per tal de formular aquestes propostes, resultarà molt

útil prendre com a referent el règim jurídic vigent i la pràctica jurisprudencial de l'estat de Nova York.

Aquest article s'estructurarà de la manera següent: en la secció següent es presentarà els objectius d'aquest projecte. A continuació, en la següent secció es presentarà el règim econòmic matrimonial vigent a Catalunya per posteriorment presentar el règim econòmic matrimonial de l'estat de Nova York. Finalment, en el cinquè apartat d'aquest projecte es plantejà la qüestió de si la pràctica jurisprudencial catalana pot aprendre alguna cosa de la pràctica de l'estat de Nova York i s'oferiran una sèrie de propostes normatives que podrien resultar en una millora en la determinació de la quantitat econòmica de la compensació econòmica i la pensió compensatòria que resultarien en una millora de l'eficiència del sistema en general. L'article es tancarà amb la formulació d'unes breus conclusions.

1.OBJECTIUS DEL PROJECTE DE RECERCA

Tal i com s'ha comentat anteriorment, aquest projecte de recerca té per objectiu formular propostes normatives des d'un punt de vista d'un anàlisi d'eficiència relatives a l'aplicació del règim econòmic matrimonial vigent a Catalunya en el moment de la dissolució d'un matrimoni prenent com a referència el règim econòmic matrimonial i la pràctica jurisprudencial de l'estat de Nova York.

Ambdós territoris han adoptat un règim econòmic matrimonial de separació de béns.¹ Aquest règim econòmic matrimonial respecta les titularitats formals dels béns de manera que cada cònjuge conserva la titularitat sobre els béns que tenia amb anterioritat a contraure matrimoni i sobre els béns que adquireix durant el matrimoni, donat que no es crea una comunitat de guanys o un dret de participació sobre els guanys de l'altre cònjuge. No obstant, aquest règim jurídic diferencia entre el que es pot considerar patrimoni separat i per tant no

---

¹ Aquest règim és l'establert per la llei 9/1998 de 15 de Juliol del Codi de Família i la § 236 (B) *New York Domestic Relations Law*, també anomenada *New York Equitable Distribution Law*.

subjecte a divisió – el *separate property* – i el que es considerarà patrimoni comú – la *marital property*.

L'aplicació estricta d'aquest règim jurídic tant a Catalunya com a Nova York, però, podria donar lloc a desequilibris patrimonials que podrien dificultar la viabilitat econòmica de la vida d'algun dels cònjuges amb posterioritat a la dissolució matrimonial. Així doncs, ambdós règims jurídics han introduït institucions jurídiques en forma de pagaments entre els cònjuges que matisin les conseqüències injustes que podria comportar una aplicació estricta d'aquest règim econòmic.

La naturalesa d'aquests pagaments intenta reflectir dues realitats difícils de mesurar. D'una banda la informació asimètrica que els cònjuges tenen en el moment de contraure matrimoni². És a dir, quan dues persones contrauen matrimoni no saben si per exemple, el matrimoni durarà, si voldran dissoldre'l en algun moment, si una d'elles tindrà feina, si un dels cònjuges estudiarà durant el matrimoni i millorarà la seva situació professional i econòmica o si l'altre tindrà una promoció professional que es reflectirà en uns guanys econòmics importants.

A més de la informació asimètrica entre els cònjuges, és bastant clar i admès per la literatura en la matèria que les dos membres de la parella no realitzen el que tècnicament s'anomenen inversions en el bé comú de la família de manera equitativa.³ És a dir, els dos membres de la parella no inverteixen en el matrimoni de la mateixa manera ni renunciïn a les mateixes oportunitats durant el matrimoni. Mentre un d'ells pot ser que doni una prioritat especial a la seva feina, l'altre potser l'ajuda a obtenir aquestes promocions professionals que el situïn d'una manera millor en la carrera professional. També pot ser que treballin junts de manera que un ajudi a l'altre en el negoci que té un dels cònjuges. En aquest context, els pagaments entre cònjuges en el moment

---

² H. Elisabeth Peters, *Marriage and Divorce: Informational Constraints and Private Contracting*, The American Economic Review, Vol. 76, No. 3. (Jun., 1986), pp. 437-454.

³ Gary Becker, *A Theory of Marriage: Part I*, Journal of Political Economy, 81 (4), 813-845 (1973); *A Theory of Marriage: Part II*, Journal of Political Economy, 82, (no. 2, part 2), S11-S26. (1974)

d'una dissolució matrimonial pretenen ser una compensació per l'enriquiment i progressió professional que podria experimentar un dels membres de la parella durant el matrimoni gràcies a la contribució que l'altre ha tingut en aquesta evolució professional i sovint, també econòmica. L'aplicació estricta del règim de separació de béns quan existeix aquesta millora professional i econòmica d'un d'ells podria resultar en una clara injustícia. Per aquest motiu el legislador matisa aquestes conseqüències tan dures amb aquests pagaments entre cònjuges.

La literatura en dret català distingeix dos objectius principals d'aquests pagaments entre cònjuges. D'una banda, compensar per la contribució addicional que ha tingut a la parella i de la qual l'altre cònjuge s'ha beneficiat. D'altra banda, ajudar aquest mateix cònjuge que es troba, en part com a conseqüència d'aquesta contribució o per haver fet més renúncies personals i contribuir a l'èxit del matrimoni més que l'altre, a que pugui ser viable econòmicament amb posterioritat a la dissolució del matrimoni. Aquests pagaments pretenen, doncs, ajudar a que aquest cònjuge pugui recuperar-se econòmicament de la dissolució del matrimoni el més fàcilment i ràpidament possible per tal de ser totalment autònoma i independent econòmicament amb posterioritat a la dissolució del matrimoni tan aviat com sigui possible.⁴

Des del punt de vista del cònjuge pagador, però, aquests pagaments tenen per objectiu evitar que aquest s'enriqueixi injustament a base d'aprofitar la inversió i treball extra de l'altre cònjuge a la vida comuna del matrimoni. Així doncs, el principal objectiu és d'evitar l'enriquiment injust però no de penalitzar o castigar la seva posició avantatjosa després de la dissolució del matrimoni.

No obstant, sovint aquests pagaments es plantegen per part dels cònjuges con uns elements de càstig o de penalització enlloc de ser elements de compensació o de valoració de la inversió dels cònjuges a la vida matrimonial o

---

⁴ Aplicant el concepte d'economies d'escala (Hal Varian, *Intermediate Microeconomics: a Modern Approach*, W. W. Norton ed., 7a edició (2005)) resulta clar que és més barat viure dues persones juntes que aquestes mateixes dues persones separades.

de renúncies a la seva vida professional.⁵ Els jutges, sovint imbuïts per la pressió de les parts i dels seus advocats determinen pagaments que són difícils de justificar i d'explicar exactament d'un ha sortit la xifra que finalment s'ha determinat: tant des del punt de vista d'un pagament clarament inferior al que resultaria d'un càlcul escrupolós dels elements econòmics de la parella com a vegades per un excés de compensació que sembla més un resultat punitiu que no un resultat acurat d'un anàlisi de la situació dels cònjuges abans de la celebració del matrimoni, durant la vida d'aquest i de les seves possibilitats una vegada el matrimoni s'ha dissolt.

Aquest article pretén formular propostes que ajudin a corregir la sovint parcial valoració que es duen a terme dels actius i els passius dels cònjuges i a suggerir criteris eficients de distribució del patrimoni conjugal.

3. EL RÈGIM ECONÒMIC MATRIMONIAL A CATALUNYA.

El dret de família a Catalunya està regulat per la Llei 8/1993 de 15 de Juliol del Codi de Família.⁶

El títol II del Codi de Família regula els règims econòmics matrimonials que regiran les relacions econòmiques dels cònjuges en cas de dissolució matrimonial i en defecte de pacte per part dels cònjuges. Per tant, el règim econòmic matrimonial previst al Codi de Família és un règim d'aplicació supletòria. El Codi de Família consagra i manté la llibertat de pacte entre les parts. Així doncs, els cònjuges podran determinar les conseqüències econòmiques de la seva dissolució matrimonial en capitulacions matrimonials i

---

⁵ Encarna Roca i Trias i Lluís Puig Ferriol, Institucions del Dret Civil de Catalunya V.II, Dret de la persona i Dret de Família 5 ed. València 1998 p. 302. Veure també Luis Diez-Picazo, Fundamentos del Derecho Civil Patrimonial V. I, Introducción. Teoría del Contrato. Las relaciones obligatorias, 2ed. Madrid, p. 86 (1986).

⁶ Llei 9/1998 de 15 de Juliol del Codi de Família (DOGC núm. 2687, de 23-07-1998; correcció d'errades DOGC núm. 2732, de 28-09-1998).

en cas que no ho facin, el règim econòmic matrimonial que regirà la seva eventual dissolució matrimonial serà el de separació de béns establert al Codi de Família.

El Codi de Família, és a dir, el dret civil català s'aplica als individus que tenen veïnatge civil català. No obstant, el Codi de Família també es pot arribar a aplicar a cònjuges els quals només un d'ells tingui veïnatge civil català o els quals fins i tot cap d'ells tingués veïnatge civil català.⁷

Així doncs, a manca de veïnatge civil català comú, caldrà determinar la llei que regirà els efectes del matrimoni entre espanyols amb diferent veïnatge civil o simplement, amb veïnatge civil no català i diferent. En aquests casos, doncs, s'aplica l'article 16.3⁸ del Codi Civil que remet a l'aplicació dels punts de connexió previstos a l'article 9.2⁹ del mateix codi. Aquest article ofereix un llistat de punts de connexió que hauran d'aplicar-se jeràrquicament.

Així doncs, segons l'article 9.2 del Codi Civil els efectes del matrimoni es regiran en primer lloc per la llei personal comú dels cònjuges al moment de contraure matrimoni. Si aquesta no existís, abans de contraure matrimoni els cònjuges podrien escollir l'aplicació de la llei personal o de residència habitual de qualsevol d'ells. Si no es pogués escollir la llei de la residència habitual comú immediatament posterior a la celebració del matrimoni en cas que aquesta llei no fos aplicable per manca de residència habitual amb posterioritat a la celebració del matrimoni, la llei que regiria les relacions econòmiques entre els cònjuges seria la del lloc de celebració del matrimoni.

---

⁷ Albert LAMARCA I MARQUÈS, "Veïnatge civil, determinació del règim econòmic matrimonial i llei aplicable a la successió. *Check-list* i criteris d'actuació professional", a *Revista Jurídica de Catalunya* 4-2006 i 1/2007, pp. 947-982 pàgs. i 33-73 pàgs.

⁸ Article 16.3 CC
"Los efectos del matrimonio entre españoles se regularán por la ley española que resulte aplicable según los criterios del artículo 9 y, en su defecto, por el Código civil".

⁹ Article 9.2 CC
"Los efectos del matrimonio se regirán por la ley personal común de los cónyuges al tiempo de contraerlo; en defecto de esta ley, por la ley personal o de la residencia habitual de cualquiera de ellos, elegida por ambos en documento auténtico otorgado antes de la celebración del matrimonio; a falta de esta elección, por la ley de la residencia habitual común inmediatamente posterior a la celebración, y, a falta de dicha residencia, por la del lugar de celebración del matrimonio".

Així doncs, en cas de cònjuges amb diferent veïnatge civil o sense veïnatge civil català se'ls pot aplicar el Codi de Família segons la remissió que du a terme l'article 9.2 del Codi Civil en base a qualsevol d'aquests punts de connexió que aquest article inclou. D'aquesta manera, no és requisit necessari ni suficient que per tal que s'apliqui dret civil català que els cònjuges tinguin veïnatge civil català. Aquest és només un dels casos que portaria a l'aplicació de la normativa catalana.

No obstant, aquest article no és un article sobre dret internacional privat i de resolució de conflictes de lleis.¹⁰ En aquest projecte de recerca s'assumirà que el règim econòmic matrimonial aplicable serà l'establert al Codi de Família vigent avui dia a Catalunya.

La dissolució matrimonial d'un matrimoni subjecte al dret civil català i per tant al Codi de Família té conseqüències en diversos nivells. A nivell social donat que moltes relacions estan creades a nivell de parella i família. A nivell d'estat civil donat que els cònjuges passen d'estar casats amb les responsabilitats que aquest estat civil comporta a estar solters una vegada ha tingut lloc el divorci d'aquests. A nivell familiar en relació als fills, la seva custòdia, visites i suport econòmic per la seva sustentació. A nivell econòmic respecte els cònjuges donat que no és el mateix aprofitar les economies d'escala que es generen a nivell de despeses en una família que haver de pagar les despeses que genera una persona sola. És a dir, les despeses de dues persones vivint soles són més elevades que les d'aquestes dues persones vivint conjuntament.¹¹

Aquest estudi se centrarà en les conseqüències econòmiques d'una dissolució matrimonial subjecte al règim del Codi de Família vigent a Catalunya i concretament en parelles que no han tingut fills. És important poder diferenciar

---

¹⁰ Per una explicació exhaustiva i detallada de la determinació del veïnatge civil i la conseqüent determinació del règim econòmic matrimonial. veure Albert LAMARCA I MARQUÈS, "Veïnatge civil, determinació del règim econòmic matrimonial i llei aplicable a la successió. *Check-list* i criteris d'actuació professional", a *Revista Jurídica de Catalunya* 4-2006 i 1/2007, pp. 947-982 pàgs. i 33-73 pàgs.

¹¹ Hal Varian, *Intermediate Microeconomics: a Modern Approach*, W. W. Norton ed., 7a edició (2005).

les conseqüències econòmiques d'aquesta dissolució entre els cònjuges i les conseqüències que aquesta dissolució té pels fills. Per tal d'identificar les qüestions rellevants del règim econòmic matrimonial i els seus efectes en el moment d'una dissolució matrimonial serà important fer-ho sense fills per tal de detectar i discutir el règim econòmic en la seva puresa màxima, quan només tenir dos cònjuges. Un pas més de l'anàlisi serà introduir els fills i les conseqüències econòmiques que la seva existència comporta en una dissolució matrimonial i relacionar-ho amb les conseqüències econòmiques que l'esmentada dissolució comporta pels cònjuges per tal de fer un anàlisi global. No obstant, aquest estudi pretén ser una primera aproximació a aquest tipus d'anàlisi i per tant considerarà de moment el cas d'un matrimoni sense fills al qual se li aplica el dret de família català, per tant, el Codi de Família.

3.1 El règim de separació de béns

Tal i com s'ha apuntat anteriorment, el règim econòmic matrimonial supletori vigent a Catalunya és el de separació de béns.¹² Cal remarcar que aquest no és l'únic règim jurídic regulat pel Codi de Família català ja que aquest també reconeix i regula el règim de participació en els guanys¹³ i el règim de comunitat¹⁴, que tanquen els règims econòmics matrimonials reconeguts pel Codi de Família.¹⁵ No obstant, a manca de pacte entre els cònjuges, el règim supletori i vigent dels matrimonis catalans és el de separació de béns.¹⁶

Aquest règim econòmic matrimonial comporta l'autonomia patrimonial de cada cònjuge respecte la propietat dels seus béns respectius i les facultats que aquestes titularitats comporten a nivell de gaudi, administració i la lliure disposició d'aquests béns. Així doncs, sota un règim de separació de béns no

---

¹² Article 37 del Títol I del Capítol II del CF.

¹³ Article 48 del Títol II del Capítol II del CF.

¹⁴ Article 66 del Títol VI del Capítol II del CF.

¹⁵ Joan Egea i Fernández i Josep Ferrer i Riba, Comentaris al Codi de Família, a la llei d'unions estables de parella i a la llei de situacions convivencials d'ajuda mútua, Tecnos (2000)

¹⁶ Article 37 del Títol I del Capítol II del CF.

es forma comunitat de guanys ni per tant hi ha cap tipus de liquidació en el moment de la dissolució del matrimoni. Per això sovint aquest règim de separació s'ha qualificat com un "no règim"¹⁷ ja que representa que no hi ha règim que reguli una comunitat de béns o d'interessos entre els patrimonis dels cònjuges que es generarien una vegada s'ha contret matrimoni.¹⁸

Així doncs, sota un règim de separació de béns, cadascun dels cònjuges conserva com a propis, és dir, són béns privatis, tant els béns que tenia amb anterioritat a la celebració del matrimoni com els que adquireixi durant la durada d'aquest.¹⁹ No es crea, per tant, cap comunicació entre els patrimonis dels cònjuges excepte en relació als crèdits que hi pugui haver entre ells.

Tot i que aquest règim comporta una separació de patrimonis entre els cònjuges i per tant una separació del patrimoni adquirit pels cònjuges durant el matrimoni, aquesta separació no s'aplica estrictament ja que podria resultar en una desigualtat i perjudici d'algun dels cònjuges de la qual el legislador català és conscient i que intenta evitar. Així doncs, la separació de béns no és total i com a mínim, comporta possibles pagaments que se centren en dos institucions en particular: d'una banda, la compensació per raó de treball establerta a l'article 41 del Codi de Família i la pensió compensatòria de l'article 84 del mateix codi.²⁰ El model vigent avui dia²¹ té els seus inicis amb la reforma de la Compilació l'any 1993 i amb la promulgació de la llei 9/1998 del Codi de

---

¹⁷ Jesús DELGADO ECHEVERRÍA, *El régimen matrimonial de separación de bienes en Cataluña*, Madrid, Tecnos, 1974.

¹⁸ Albert Lamarca Marquès et al., "Separate Property and Family Self-Determination in Catalonia: A Peaceful Model under a (Radical) Change?," publicat a "The role of self-determination in the modernization of family law in Europe" Miquel Martín-Casals i Jordi Robot eds. (2006).

¹⁹ Article 38 del CF.

²⁰ Josep Ferrer i Riba, Separació de béns i pagament de compensacions en la crisi familiar, Ponència A Les XIII Jornades De Dret Català A Tossa (2006)

²¹ És important senyalar que els trets fonamentals del model establert pel Codi de Família s'estén a les parelles de fet donat que la ruptura d'una unió estable de parella comporta el dret a rebre una compensació per raó de treball (art. 13 i 31.1 LUEP) i una pensió periòdica (art. 14 i 31.2 LUEP). No obstant, els pressupòsits i la durada d'aquestes compensacions són més restringits que en el cas del matrimoni.

Família, que va introduir la compensació econòmica per raó de treball²² a l'ordenament jurídic català i que va redissenyar la naturalesa i estructura de la pensió compensatòria establerta a l'article 84 del mateix codi prenent com a base l'article 97 del Codi Civil espanyol.²³

Aquest model respon a la preocupació del legislador català de protegir a la part que es podria considerar "feble" o amb una posició més desafavorida des del punt de vista econòmic com a conseqüència d'aquesta dissolució matrimonial. Així doncs, per tal d'evitar els resultats inequitatius que es podrien derivar d'una aplicació estricta del règim de separació de béns, el legislador català estableix els criteris que regiran la distribució del patrimoni comú generat durant el matrimoni. D'altra banda, la pensió compensatòria pretén compensar el perjudici addicional que ha experimentat un dels cònjuges en relació a l'altre.²⁴ No obstant, aquesta pensió té caràcter subsidiari²⁵ ja que només opera en situacions en les quals els perjudicis derivats del trencament de la convivència no han estat compensats amb les retribucions derivades de la compensació per

---

²² Preàmbul de la llei 9/1998 del Codi de Família.

²³ L'article 97 del Codi Civil estableix que

“El cónyuge al que la separación o el divorcio produzca un desequilibrio económico en relación con la posición del otro, que implique un empeoramiento en su situación anterior en el matrimonio, tendrá derecho a una compensación que podrá consistir en una pensión temporal o por tiempo indefinido, o en una prestación única, según se determine en el convenio regulador o en la sentencia.

A falta de acuerdo de los cónyuges, el Juez, en sentencia, determinará su importe teniendo en cuenta las siguientes circunstancias:

- 1.ª Los acuerdos a que hubieran llegado los cónyuges.*
- 2.ª La edad y el estado de salud.*
- 3.ª La calificación profesional y las probabilidades de acceso a un empleo.*
- 4.ª La dedicación pasada y futura a la familia.*
- 5.ª La colaboración con su trabajo en las actividades mercantiles, industriales o profesionales del otro cónyuge.*
- 6.ª La duración del matrimonio y de la convivencia conyugal.*
- 7.ª La pérdida eventual de un derecho de pensión.*
- 8.ª El caudal y los medios económicos y las necesidades de uno y otro cónyuge.*
- 9.ª Cualquier otra circunstancia relevante. En la resolución judicial se fijarán las bases para actualizar la pensión y las garantías para su efectividad.*

²⁴ Joan Egea, Pensión compensatoria y pactos en previsión de una ruptura matrimonial, Estudios Jurídicos al Profesor Luis Díez-Picazo, Tomo III, Derecho Civil, Thomson Civitas, 4551-4574 (2003).

²⁵ Article 41.3 i 84.2 d CF

raó de treball de l'article 41 CF.²⁶ Per aquesta raó, la pensió compensatòria només es comentarà breument.

3.2. La compensació econòmica

La compensació prevista a l'article 41 del Codi de Família respon a la preocupació del legislador català d'intentar corregir la tradicional desigualtat patrimonial entre els cònjuges que es podria derivar d'una aplicació estricta del règim de separació de béns i el perjudici que es podria produir si un d'ells treballa a casa o per l'altre cònjuge i no percep cap tipus de remuneració o la que rep és insuficient o menor que la que es pagaria a preu de mercat.²⁷ El dret a aquesta compensació és compatible amb els altres drets de caràcter econòmic que puguin correspondre al cònjuge que en surt beneficiat, si bé és tingut en compte en la fixació quantitativa d'aquests.²⁸

Aquest tipus de compensació patrimonial només es reconeix quan el matrimoni es regeix per un règim econòmic de separació de béns del Codi de Família i per tant no es preveu aquest tipus de compensació en casos de règims de comunitat de béns o de participació en guanys, reconeguts igualment pel Codi de Família²⁹ tal i com s'ha comentat anteriorment.

L'article 41 del Codi de Família estableix la compensació econòmica per raó de treball en certs casos:

---

²⁶ Joan Egea, *Pensión compensatoria y pactos en previsión de una ruptura matrimonial*, Estudios Jurídicos al Profesor Luis Díez-Picazo, Tomo III, Derecho Civil, Thomson Civitas, 4551-4574 (2003).

²⁷ Article 41 CF.

²⁸ Preàmbul de la llei 9/1993 del Codi de Família.

²⁹ Cal assenyalar que el Codi Civil inclou a l'article 1438 una compensació molt semblant a la establerta a l'article 41 del Codi de Família però en supòsits molt més restringits ja que només contempla la compensació pel treball dut a terme a casa. No obstant, els requisits per tal d'atorgar aquesta compensació són menors donat que el Codi Civil no requereix l'existència d'una desigualtat patrimonial entre els patrimonis dels dos esposos.

1. *En els casos de separació judicial, divorci o nul·litat, el cònjuge que, sense retribució o amb una retribució insuficient, ha treballat per a la casa o per a l'altre cònjuge té dret a rebre d'aquest una compensació econòmica, en el cas que s'hagi generat, per aquest motiu, una situació de desigualtat entre el patrimoni de tots dos que impliqui un enriquiment injust.*
2. *La compensació s'ha de satisfer en metàl·lic, llevat d'acord entre les parts o si l'autoritat judicial, per causa justificada, autoritza el pagament amb béns del cònjuge obligat. El pagament ha de tenir efecte en un termini màxim de tres anys, amb meritació d'interès legal des del reconeixement, cas en el qual pot acordar-se judicialment la constitució de garanties a favor del cònjuge creditor.*
3. *El dret a aquesta compensació és compatible amb els altres drets de caràcter econòmic que corresponen al cònjuge beneficiat, i ha d'ésser tingut en compte per a la fixació d'aquests altres drets.*

Així doncs, d'aquest precepte el Professor Josep Ferrer ha entès que el dret d'un cònjuge a rebre una compensació per raó del treball realitzat només es genera quan s'ha complert tres requisits bàsics:³⁰

- a) La realització d'unes prestacions de treball no retribuïdes o retribuïdes de manera insuficient;
- b) L'existència d'una desigualtat patrimonial entre els dos cònjuges, en el moment de plantejar-se la separació o el divorci, causada per aquest defecte retributiu;
- c) La necessitat que d'aquesta desigualtat se'n derivi un enriquiment injust³¹ d'un dels cònjuges.

Per tant, quan se satisfan aquest requisits el cònjuge creditor, que ha realitzat un treball del qual l'altre cònjuge s'ha enriquit injustament, serà titular d'un dret de crèdit³² que pot fer efectiu contra l'altre cònjuge de forma personal i sol·licitar el pagament d'aquest tipus de pensió. Al ser una pensió de caràcter

---

³⁰ Josep Ferrer i Riba, Separació de béns i pagament de compensacions en la crisi familiar, Ponència A Les Xiii Jornades De Dret Català A Tossa (2006).

³¹ Maria del Carmen Gete-Alonso y Calera, La compensación económica derivada de la liquidación del régimen de separación de bienes. La llei de Catalunya i Balears, 139, p. 5 (1996). En aquest article, l'autora anomena aquest requisit com un enriquiment injustificat, no injust.

³² Judith Solé Resina, La Compensació Econòmica per raó de treball en el règim de separació de béns, Revista Jurídica de Catalunya, Vol. 100, N° 3, 2001, pags. 661-690.

indemnitzatori és una compensació renunciabile per part del cònjuge creditor que eventualment hi tindria dret.

La facultat de sol·licitar aquesta compensació o de renunciar-hi es dóna a partir del moment de l'extinció del règim econòmic matrimonial de separació de béns com a conseqüència d'una separació, divorci o nul·litat matrimonial. Així doncs, qualsevol altra causa d'extinció del règim econòmic matrimonial com seria la mort d'un dels cònjuges no donaria lloc a la possible reclamació d'aquesta compensació.

a) La naturalesa jurídica de la compensació per raó de treball de l'article 41 CF

La doctrina discuteix i no es posa d'acord sobre la naturalesa, la funció i el càlcul d'aquest tipus de compensació.³³ La literatura ha distingit tres línies bàsiques d'interpretació:

- Una línia d'interpretació entén que el règim de separació de béns és un règim de separació que hauria de ser estrictament interpretat. Aquesta línia d'interpretació considera que la compensació econòmica per raó de treball té una funció restitutòria.³⁴ És a dir, aquesta interpretació entén que la compensació econòmica de l'article 41 CF té per objectiu retribuir i evitar l'enriquiment injust de l'altre cònjuge quan aquest s'ha beneficiat del treball o de la contribució de l'altre cònjuge al manteniment i al funcionament de la família sense haver-lo retribuït econòmicament o havent-lo retribuït però de manera insuficient.

---

³³ Josep Ferrer i Riba, Separació de béns i pagament de compensacions en la crisi familiar, Ponència a les XIII Jornades de Dret Català a Tossa (2004).

³⁴ Judith Solé Resina, La Compensació Econòmica per raó de treball en el règim de separació de béns, Revista Jurídica de Catalunya, Vol. 100, N° 3, 2001, pags. 661-690.

- Una segona línia d'interpretació es basa en el requisit de l'article 41 CF relatiu a la desigualtat patrimonial entre els cònjuges.³⁵ Segons aquesta interpretació, aquesta desigualtat serveix de base per fer participar al cònjuge més perjudicat en l'increment patrimonial que ha experimentat l'altre cònjuge. El problema d'aquesta interpretació és que la creació de la ficció de la participació desvirtua la naturalesa del règim de separació de béns que es caracteritza precisament per l'autonomia patrimonial dels cònjuges i la no creació d'una comunitat de guanys que generi un dret dels cònjuges participar.³⁶

- Una tercera i última interpretació de la compensació establerta de l'article 41 del CF és la dels autors que entenen que enlloc d'evitar l'enriquiment injust d'un dels cònjuges, aquesta compensació pretén indemnitzar el cònjuge creditor per les pèrdues que ha experimentat com a conseqüència de la seva contribució superior al funcionament de la família. Aquestes pèrdues es mesuren en termes de pèrdues d'oportunitats professionals, de formació i de promoció personal.³⁷ Aquestes pèrdues poden ser derivades de dos tipus de contribucions. D'una banda, les derivades com a conseqüència de la realització de treball a la casa per part d'un d'ells o les provocades com a conseqüència de la realització de treball no remunerat en favor de la feina o el negoci de l'altre cònjuge. Així doncs, sota aquesta interpretació també d'alguna manera s'atorga participació del cònjuge desfavorit en l'increment patrimonial de l'altre però no en relació a l'increment patrimonial que el cònjuge afavorit ha obtingut sinó en concepte de la pèrdua - entesa en un sentit ampli - experimentada pel cònjuge que ha realitzat aquest tipus de treball o de contribució.

---

³⁵Judith Solé Resina, La Compensació Econòmica per raó de treball en el règim de separació de béns, Revista Jurídica de Catalunya, Vol. 100, N° 3, 2001, pags. 661-690.

³⁶ Judith Solé Resina, La Compensació Econòmica per raó de treball en el règim de separació de béns, Revista Jurídica de Catalunya, Vol. 100, N° 3, 2001, pags. 661-690.

³⁷ Es el conegut concepte del cost d'oportunitat que es refereix al costos o al valor de les alternatives disponibles però no escollides. Hal Varian, Intermediate Microeconomics: a Modern Approach, W. W. Norton ed., 7a edició (2005)

b) Problemes de valoració de la compensació econòmica article 41 CF

L'article 41 CF estableix els pressupòsits que donen lloc a aquesta compensació però no determinen la seva quantitat a través de, per exemple, un barem ja que la determinació d'aquesta es deixa a la discrecionalitat judicial que es qui coneix les particularitats de cada matrimoni i qui pot donar compliment als objectius d'aquesta compensació segons les circumstàncies de cada cas.³⁸

No obstant, amb independència de les interpretacions que s'adoptin respecte la naturalesa de la compensació per raó de treball, totes les interpretacions topen i no resolen les dificultats plantejades entorn a la seva quantificació. És a dir, intenta aquesta compensació retribuir les tasques domèstiques, proporcionar una participació en els guanys que un dels cònjuges ha experimentat o compensar les pèrdues del cònjuge que ha realitzat el treball prenent com a referència les pèrdues que aquest ha experimentat com a conseqüència de la realització d'aquest treball ?

Aquesta qüestió està íntimament relacionada amb la interpretació que es faci de la naturalesa jurídica d'aquesta compensació.³⁹

És a dir, la interpretació que entén que el que s'ha de valorar és el treball domèstic, la qüestió que és important determinar és quin és el treball domèstic que s'ha de valorar⁴⁰ i a quin preu. Al preu d'una treballadora domèstica ? al preu que tindria el cònjuge que realitza el treball domèstic si treballés fora de casa ?

---

³⁸ La utilització de barems per determinar la quantitat de compensació econòmica per raó de treball de l'article 41 CF ha estat defensada per la literatura. Jesús Prieto, Necesidad de regulación positiva de las pensiones en las crisis matrimoniales, Ponència a les XIII Jornades de Dret Català a Tossa (2004).

³⁹ Encarna Roca i Trias i Lluís Puig Ferriol, Institucions del Dret Civil de Catalunya V.II, Dret de la persona i Dret de Família 5 ed. València 1998 p. 302.

⁴⁰ Cal tenir present el requisit de l'article 5 CF, relatiu a la contribució a les despeses del manteniment familiar, segons el qual ambdós cònjuges ha de contribuir al manteniment familiar i a les tasques familiars. En qualsevol cas, el treball que eventualment s'hauria de compensar és aquell que excedeix a la contribució al manteniment de les despeses familiars que estableix l'article 5 CF.

Tal i com es pot veure de les interpretacions presentades anteriorment, depenent de com s'entengui la naturalesa de la compensació econòmica, aquesta serà més gran o més petita i per tant tindrà una valor o un altre. Així doncs, les altres interpretacions no estan exemptes de problemes de quantificació. En un cas, perquè es considera que el que s'ha de quantificar aquesta contribució segons l'enriquiment que aquesta contribució ha produït al cònjuge beneficiat per aquest treball domèstic o per aquest treball en benefici seu que o no ha estat remunerat o ha estat remunerat insuficientment. Com s'ha de valorar aquest treball ? Addicionalment, aquesta valoració també suscita qüestions d'eficiència donat que si un d'ells, per exemple, fos metge i l'altre, que és qui s'ha quedat a casa, fos mestra, no podria representar una sobrevaloració de les tasques domèstiques valorar les hores de treball domèstic d'una mestra a preu d'hores de metge?

D'altra banda, la interpretació que defensa que el que s'ha de tenir en compte són les pèrdues que ha experimentat el cònjuge que ha desenvolupat les tasques domèstiques també planteja el problema de valoració del preu d'aquestes tasques. És a dir, si el cònjuge que ha realitzat aquestes tasques domèstiques és enginyer o enginyera, la valoració de les tasques s'ha de dur a terme a preu d'enginyer ? és just aquest resultat? tot això és molt qüestionable i no està resolt ni per part de la doctrina ni per part de la jurisprudència, ni òbviament, pel legislador.

El que queda clar, tant doctrinalment com jurisprudencialment és que el límit màxim de la pensió que s'haurà de pagar és la que faci possible que el cònjuge porti el nivell de vida que el matrimoni portava durant la seva convivència.

Cal també, en qualsevol cas, garantir que el cònjuge deutor no veurà perillar la seva solvència econòmica i les seves perspectives econòmiques de futur com a conseqüència d'haver de fer front al pagament d'aquesta compensació. La consideració de les circumstàncies del cònjuge deutor es reflecteix clarament en la introducció de la limitació temporal de la compensació.

Aquests, però, són paràmetres que determinen el límit de la compensació però en cap cas contribueixen a la seva quantificació en concret.

c) La interpretació jurisprudencial de la compensació per raó de treball de l'article 41 CF

El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) no ha establert uns criteris clars respecte la determinació de la quantitat que s'ha d'atorgar en concepte de compensació sota l'article 41 CF. Tampoc s'ha pronunciat respecte els criteris de naturalesa jurídica o de principis rectors d'aquest precepte cosa que ha dificultat l'assoliment d'una uniformitat de criteris en l'aplicació d'aquest precepte. No obstant aquesta manca de determinació, sembla que és possible determinar els trets que semblen més rellevants de la jurisprudència d'aquest tribunal.⁴¹

D'una banda, sembla que el TSJC no sembla que requereixi que un dels cònjuges s'hagi dedicat exclusivament a la casa o a l'altre cònjuge per tal que es generi aquest dret a rebre una compensació. D'altra banda, sembla que el TSJC no considera necessari provar l'enriquiment injust i el presumeix, ja que entén que quan un cònjuge treballa sense retribució genera un enriquiment a favor de l'altre.⁴²

Tampoc sembla que a l'hora de calcular la quantitat deguda de compensació econòmica el TSJC requereixi determinar primer quin hauria de ser l'obligació de contribuir sota l'article 5 CF⁴³ de manera que es pogués valorar la compensació a la que un cònjuge tindria dret sota l'article 41 CF a través de

---

⁴¹ Josep Ferrer i Riba, Separació de béns i pagament de compensacions en la crisi familiar, Ponència A Les XIII Jornades De Dret Català A Tossa (2006).

⁴² STSJ Catalunya núm. 8/2000 (Sala de lo Civil i Penal), de 27 Abril.

⁴³ L'article 5 del CF estableix l'obligació dels cònjuges de contribuir al manteniment i a les despeses familiars. Joan Egea i Fernández i Josep Ferrer i Riba, Comentaris al Codi de Família, a la llei d'unions estables de parella i a la llei de situacions convivencials d'ajuda mútua, Tecnos (2000).

valorar la diferència entre la contribució de l'article 5 CF i la que ha prestat el cònjuge que ha treballat a casa o per l'altre.⁴⁴

De la jurisprudència del TSJC queda patent la discrecionalitat judicial al fixar la compensació que en general no es basa en un percentatge del patrimoni de l'altre cònjuge o dels guanys que aquest ha experimentat ja que això contradiria la naturalesa del règim de separació de béns vigent a Catalunya sinó en l'objectiu d'equilibrar els patrimonis dels cònjuges considerant certs paràmetres com la durada del matrimoni, la dedicació al treball domèstic, l'existència de fills o la possible renúncia a l'activitat laboral per part d'un d'ells.⁴⁵

Sembla doncs, que en general el TSJC ha tingut en compte tant l'efecte que el treball a casa o en l'altre ha tingut en la formació i increment del patrimoni aliè com els perjudicis que el cònjuge creditor ha patit com a conseqüència de la seva dedicació a la casa o a l'altre.

No obstant, aquesta discrecionalitat judicial com a conseqüència de la manca de concreció respecte els principis per al càlcul de la compensació i respecte el patrimoni que ha de servir de base per calcular la compensació – la retribució del treball domèstic, els beneficis que ha experimentat el cònjuge deutor o les pèrdues que ha sofert el cònjuge creditor – fa que els cònjuges no puguin anticipar fàcilment les quantitats d'aquests pagaments i que, com a conseqüència d'aquesta incertesa jurídica, no tinguin incentius per organitzar ex ante les conseqüències econòmiques d'una eventual dissolució del vincle matrimonial ni per transaccionar i per tant evitar un litigi matrimonial amb els conseqüents costos emocionals que aquest tipus de procediments comporten i els elevats costos econòmics que els procediments judicials comporten tant pels cònjuges com per la societat en general.

---

⁴⁴ STSJC Catalunya núm 9/2003 (Sala de lo Civil i Penal), de 14.d'Abril.

⁴⁵ STSJ Cataluña núm. 8/2000 (Sala de lo Civil y Penal), de 27 Abril.

3.3. La pensió compensatòria

La pensió compensatòria establerta a l'article 84 del Codi de Família neix per a reparar el desequilibri econòmic⁴⁶ que un dels cònjuges experimenta després de la separació o el divorci.⁴⁷ Aquest dret té una funció assistencial i, si escau, rehabilitadora⁴⁸ ja que intenta facilitar que el cònjuge que és més dèbil econòmicament després de la dissolució del vincle matrimonial pugui mantenir el nivell de vida que duia durant el matrimoni.⁴⁹

Aquesta funció rehabilitaria té un caràcter subsidiari ja que només opera si els perjudicis derivats del trencament de la convivència – en la mesura que siguin compensables– no queden ja reparats amb el reconeixement i pagament del crèdit per raó de la compensació econòmica per raó de treball de l'article 41 comentat anteriorment.⁵⁰

---

⁴⁶ Aquest desequilibri econòmic no necessàriament significa equivalència d'ingressos ja que pot ser que els dos cònjuges tinguin formació, un lloc de treball que els permeti cobrir les seves necessitats tot i que els seus sous no siguin els mateixos i que no resulti el dret de rebre una pensió compensatòria.

⁴⁷ L'article 84 del Codi de Família estableix que

1. *El cònjuge que, com a conseqüència del divorci o de la separació judicial, vegi més perjudicada la seva situació econòmica i, en el cas de nul·litat, només quant al cònjuge de bona fe, té dret a rebre de l'altre una pensió compensatòria que no excedeixi el nivell de vida de què gaudia durant el matrimoni, ni el que pugui mantenir el cònjuge obligat al pagament.*
2. *Per a fixar la pensió compensatòria, l'autoritat judicial ha de tenir en compte:*
  - a. *La situació econòmica resultant per als cònjuges com a conseqüència de la nul·litat, del divorci o de la separació judicial i les perspectives econòmiques previsibles per a un i altre.*
  - b. *La durada de la convivència conjugal.*
  - c. *L'edat i la salut d'ambdós cònjuges.*
  - d. *Si és el cas, la compensació econòmica regulada per l'article 41*
  - e. *Qualsevol altra circumstància rellevant.*
3. *La pensió compensatòria ha d'ésser disminuïda si qui la percep passa a millor fortuna o qui la paga passa a pitjor fortuna.*
4. *A petició de part, la sentència pot establir les mesures pertinents per a garantir el pagament de la pensió i pot fixar els criteris objectius i automàtics d'actualització dinerària.*

⁴⁸ Joan Egea, Pensión compensatoria y pactos en previsión de una ruptura matrimonial, Estudios Jurídicos al Profesor Luis Díez-Picazo, Tomo III, Derecho Civil, Thomson Civitas, 4551-4574 (2003).

⁴⁹ GETE-ALONSO Y CALERA, Maria del Carmen, La compensación económica derivada de la liquidación del régimen de separación de bienes. La llei de Catalunya i Balears, 139, p. 5 (1996).

⁵⁰ Article 41.3 CF i 84.2 CF

Així doncs, la pensió compensatòria funciona d'alguna manera d'una forma subsidiària ja que quan la compensació econòmica de l'article 41 aconseguix redreçar la situació patrimonial dels cònjuges i compensar el cònjuge creditor, s'entén que no hi ha lloc per la pensió compensatòria de l'article 84 CF. Per tant, aquestes compensacions no s'analitzen independentment sinó que s'analitzen de forma conjunta de manera que la pensió compensatòria només entra en joc en els casos als quals la compensació econòmica no ha resolt els pagaments entre els cònjuges necessaris en el moment de la dissolució matrimonial.

Així doncs, donat que aquesta valoració i determinació s'ha de fer de forma conjunta, la pensió compensatòria de l'article 84 CF no està exempta dels problemes de valoració presentats anteriorment.

Actualment, sembla un fet ja superat i assumit que tant l'home com la dona treballin fora de casa, tal i com es pot veure en les aules universitàries on les dones són cada cop més nombroses i a les estadístiques de participació al mercat de treball, on les dones cada dia participen més activament. Reflectint aquesta realitat, el Codi de Família incorpora un element de temporalitat que contrasta amb els principis que regeixen la regulació vigent del Codi Civil.⁵¹ Així doncs, aquesta simetria laboral entre l'home i la dona implica que la dona pugui ser qui resulti obligat a pagar aquesta pensió tot i que aquesta situació només es dóna en pocs casos i de manera excepcional ja que la majoria de les pensions compensatòries encara són pagades per homes. No obstant, cal tenir present que el pagament per part de dones resulta totalment possible.

L'origen de la pensió compensatòria de l'article 84 del Codi de Família es troba en l'existència d'un perjudici en la situació econòmica d'una de les parts afectades, tal i com passa també en el cas de la compensació econòmica de

---

⁵¹ El Codi Civil es fruit d' una època molt més conservadora –finals del segle XIX - on la dona tenia el seu lloc a casa i amb els fills. Aquesta realitat social influïa la legislació relativa a la pensió compensatòria, que no va establir que aquesta pensió tingués un límit temporal, ja que es preveia que la dona havia d'estar a casa i finançada pels diners del marit.

l'article 41 CF.⁵² No obstant, en el cas de la pensió compensatòria, aquesta es basa en un desequilibri patrimonial entre els cònjuges com a conseqüència de la separació, divorci o nul·litat. L'article 84 CF es refereix a la situació econòmica del cònjuge més perjudicat, de manera que si tots dos cònjuges patissin un perjudici econòmic idèntic, no hi hauria cap raó que justifiqués atorgar una pensió compensatòria entre ells.

La pensió compensatòria és independent del concepte de pensió d'aliments en cas de necessitat ja que el cònjuge creditor de la pensió ha de provar el desequilibri econòmic que li sigui desfavorable.

Tal i com s'ha comentat anteriorment en el cas de la compensació econòmica, el dret a la pensió no és de caràcter necessari, sinó facultatiu, i l'ha de demanar judicialment el cònjuge que reuneixi les condicions que especifica l'article 84 del Codi de Família.⁵³

a) Pressupòsits i determinació de la quantitat de la pensió compensatòria

L'article 84 del Codi de Família estableix que la pensió compensatòria té lloc en casos de separació, divorci o nul·litat,⁵⁴ com a conseqüència que un dels cònjuges perdi nivell de vida o no pugui portar el nivell de vida del que gaudia durant el seu matrimoni. És a dir, quan un dels cònjuges no pugui mantenir el mateix nivell de vida que portava durant el matrimoni, quan es dissol el vincle matrimonial la pensió compensatòria té per objectiu compensar aquest desequilibri patrimonial al cònjuge que pateix un perjudici superior.

---

⁵² Joan Egea, Quantificació de la compensació per raó de treball i de la pensió compensatòria en els casos en què hi ha hagut convivència prematrimonial, www.indret.com (2004).

⁵³ El Codi Civil regula aquest tipus de pensió a l'article 97 CC i també exigeix que el cònjuge creditor, com a conseqüència de la separació o del divorci, tingui una situació econòmica pitjor en comparació a la que gaudia durant el matrimoni i a la que gaudeix el seu cònjuge.

⁵⁴ El Codi Civil limita els pressupòsits d'atorgament de la pensió compensatòria a procediments de separació o divorci i per tant no inclou els procediments de nul·litat.

Els criteris de quantificació que estableix l'article 84.2 CF són un *numerus apertus* però la seva determinació final tal i com s'ha comentat anteriorment està condicionada a la fixació de la compensació econòmica de l'article 41 CF.⁵⁵

La voluntat del legislador sembla anar dirigida a la fixació d'una pensió periòdica per mesos, en general, encara que en alguns casos les circumstàncies econòmiques poden aconsellar, per assegurar el cobrament, períodes més llargs.⁵⁶

L'article 84.4 CF estableix que el jutge fixi les garanties per assegurar l'efectivitat de la pensió.

“A petició de part, la sentència pot establir les mesures pertinents per a garantir el pagament de la pensió i pot fixar els criteris objectius i automàtics d'actualització dinerària.”

No obstant, aquesta pensió compensatòria pot ser objecte de substitució pactada entre els cònjuges per una forma de pagament alternativa.⁵⁷ Si els cònjuges pacten una forma de pagament alternativa, aquest acord no pot ser desaprovat pel jutge.

Tal i com s'ha comentat abans, una diferència clara entre la pensió compensatòria de l'article 84 CF i la establerta a l'article 97 del Codi Civil és la seva temporalitat. L'article 86 CF estableix les causes d'extinció de la pensió compensatòria i inclou la possible “temporalitat” de la pensió quan diu que la pensió es paga “(...) *pel transcurs del termini pel qual es va establir* (...)”.

---

⁵⁵ Joan Egea, Quantificació de la compensació per raó de treball i de la pensió compensatòria en els casos en què hi ha hagut convivència prematrimonial, www.indret.com (2004)

⁵⁶ El Dret Civil català el Codi de Família admet la possibilitat d'establir-la amb límit temporal. L'article 86.1, lletra d) contempla com causa de la seva extinció.

⁵⁷ Article 85 CF.

4. PRESENTACIÓ DEL DRET DE L'ESTAT DE NOVA YORK

Els Estats Units d'Amèrica són un país format per una federació de cinquanta estats i un districte de Columbia (Washington). La Constitució dels Estats Units, establerta l'any 1789 i esmenada molt poques vegades (a través del que s'anomenen *amendments*), va establir un sistema federal republicà sota el qual els diferents estats mantenen la seva sobirania i autoritat considerables.⁵⁸

D'aquesta manera, cada estat de la unió compta amb un sistema legal i jurídic independent dels altres estats. Per exemple, cada estat té un poder executiu presidit per un governador, una assemblea legislativa i un sistema judicial, establert per les diferents constitucions de cada estat.

De fet, a cada estat conviuen dos tipus de sistemes legislatius i judicials. D'una banda, el govern federal –o nacional – que té una autoritat limitada a les competències explícitament establertes per la constitució Federal (la coneguda com la Constitució dels Estats Units). La resta de les competències governamentals – les no especificades en la Constitució Federal - es reserva per a cadascun dels cinquanta estats de forma independent.

La Constitució federal nord-americana no considera la regulació de la família com una matèria federal de manera que la normativa sobre la celebració dels matrimonis, els seus efectes i les conseqüències derivades de la dissolució d'aquests són matèries que els diferents estats nord-americans regulen i apliquen segons les seves pròpies lleis. Això no significa que el dret federal i els tribunals federals no tinguin cap rol en la regulació de la família ja que certes qüestions són de competència federal. Aquestes qüestions són les que fan referència a l'assignació de prestacions socials del govern federal, que estan regulades per lleis federals i aplicades per jutges federals. No obstant, la majoria dels aspectes que comunament considerariem de dret privat de la família són competència estatal, regulada i pels legisladors estatals i aplicada pels jutges dels diferents estats.

---

⁵⁸ <http://www.usconstitution.net/const.html>

Com a conseqüència de la diversitat de sistemes de dret de família dels Estats Units i la mobilitat que els nord-americans tenen i que fa que tinguin diferents residències al llarg de la seva vida, va resultar necessari crear un sistema de reconeixement immediat de sentències i de situacions jurídiques relatives a qüestions familiars originades a d'altres estats per evitar duplicitats de procediments i sentències potencialment contradictòries.⁵⁹ Per exemple, existeix un sistema de reconeixement de matrimonis celebrats a d'altres estats i de sentències de divorci dictades per jutges d'altres estats configurat per la *Uniform Marriage and Divorce Act* que ha estat adoptat per diferents estats⁶⁰ així com les sentències de *spousal* i de *child support* a través de la *Uniform Interstate Family Support Act*, la UIFSA vigent des de 1992 i modificada l'any 1996 i el 2001. Aquesta regulació determina la llei aplicable en casos als quals més d'un estat pogués considerar-se competent per modificar o aplicar una sentència d'aliments en favor del cònjuge - l'*spousal support* - o bé a favor dels fills - el *child support*. A través d'aquest reconeixement immediat es permet un fàcil moviment de persones d'un estat a un altre dels Estats Units preservant a la vegada les seves situacions familiars des d'un punt de vista jurídic.

L'evolució política, econòmica, social i l'afirmació de la igualtat entre l'home i la dona, ha portat a que el dret de família tendeixi progressivament a un sistema homogeni al qual ambdós cònjuges ocupin posicions simètriques en el matrimoni. D'aquesta manera, tot i que el règim econòmic matrimonial canviï d'un estat a l'altre, és comú a tots els estats que cada cònjuge conservi la titularitat del seu patrimoni amb les limitacions pròpies de la quota o llegítima viudal en cas de mort - a la majoria dels estats el cònjuge supervivent té dret sobre un terç del patrimoni del causant - o les limitacions derivades de l'aplicació del règim econòmic matrimonial específic de cada estat.

---

⁵⁹ Marygold S. Melli, *The ALI Principles and the Economics of Family Dissolutions*, Ponència a les XIII Jornades de Dret Català a Tossa (2004).

⁶⁰ Nova York no ha adoptat aquesta llei que reconeix matrimonis i divorcis promulgats per jutges de d'altres estats ja que té el seu propi procediment de celebració de matrimonis i dels efectes que aquests generen.

Els estat en general distingeixen entre dos tipus de règims econòmics matrimonials: el de separació de béns - *separate property*- i el de comunitat de guanys - *community property*.

Sota el primer règim jurídic, el de *separate property* que correspon al règim de separació de béns vigent a Catalunya, cada cònjuge conserva la titularitat respecte els béns que tenen tant amb anterioritat a contraure matrimoni com respecte els béns adquirits durant el matrimoni. Aquest és el règim adoptat per la majoria dels estat nord-americans, entre ells Nova York.

El segon règim econòmic matrimonial adoptat a alguns dels estats nord-americans és el que s'anomena *community property* i que correspon a la comunitat de guanys. Aquest és el règim vigent en nou estats nord-americans com Arizona, California, Idaho, Louisiana, Nevada, New Mexico, Texas, Washington i Wisconsin.

Sota aquest règim econòmic matrimonial de comunitat de guanys el jutge assigna la meitat del patrimoni matrimonial a cada cònjuge en el moment de la crisi matrimonial. No obstant, en el moment d'assignar el patrimoni comú entre els cònjuges i determinar el valor de cada bé i la seva atribució, el jutge ho ha de fer equitativament.

Actualment la majoria dels estats nord-americans, inclòs Nova York, ja adoptat el sistema conegut d'*equitable distribution* – la distribució equitativa que requereix primer determinar el patrimoni subjecte a divisió. Posteriorment el jutge ha de distingir entre el patrimoni privatiu, el patrimoni comú o adquirit durant el matrimoni. Finalment, el jutge procedirà a dividir el patrimoni comú de manera equitativa, tot i que no necessàriament igual entre els dos conforme les circumstàncies del cas, previstes detalladament en la §236 (B) de la *New York Domestic Relations Law*.⁶¹

Aquestes fases s'explicaran i es desenvoluparan en les seccions següents.

---

⁶¹ § 236 (B) *New York Domestic Relations Law* (DRL).

4.1 El règim econòmic matrimonial de l'estat de Nova York

El règim econòmic matrimonial de l'estat de l'estableix la *Nova York Domestic Relations Law*, sovint anomenada *Equitable Distribution Law*. L'article 13 del capítol 14 regula el règim econòmic matrimonial vigent a l'estat de Nova York que és el de separació de béns.

En primer lloc, la § 236 (B) (c) i (d) estableix el que s'ha de considerar propietat comú o matrimonial, és a dir, la que estarà subjecte a divisió. Aquesta secció té com a finalitat establir els principis fonamentals conforme a les quals el jutge ha de dur a terme el que s'anomena la *equitable distribution*.

En segon lloc, la § 236 (B) (2) de la *New York DRL* estableix el principi general conforme el qual, a proposta d'una de les parts i en ocasió d'un acció de divorci o de nul·litat, el jutge pot dividir equitativament, distribuir o assignar, en espècie o d'altra manera, la propietat matrimonial entre els cònjuges, de la forma o percentatges en que consideri justos una vegada s'han aplicat els factors rellevants que proporciona la llei.

L'article 13 del capítol 14 de la *New York Domestic Relations Law* preveu altres conseqüències patrimonials de la dissolució del vincle matrimonial. Així doncs, una vegada el matrimoni s'ha dissolt el concepte de propietat comú deixa de ser rellevant (§ 236 (B)(c) i cada cònjuge pot disposar de la seva propietat lliurement a no ser que l'aplicació d'aquestes disposicions poguessin posar en perill el compliment de les obligacions d'aliments a favor del cònjuge o dels fills (l'article 13 de la DRL estableix la necessitat de realitzar un inventari del patrimoni del cònjuge deutor per evitar qualsevol frau). Igualment es requereix al jutge fonamentar la seva decisió de distribució del patrimoni entre els cònjuge així com fixar els percentatges concrets d'aquesta divisió i donar arguments que justifiquin aquesta decisió.⁶²

---

⁶² § 236 (B) 5 (g) DRL.

La § 236 (A) de l'article 13 del capítol 14 de la DRL regulen l'*alimony* o pensió compensatòria en ocasió de la dissolució del matrimoni per divorci. En aquesta secció es disposa que per la concessió de l'*alimony* haurà de tenir-se en compte si la part que la sol·licita disposa de suficients recursos segons la divisió del patrimoni feta conforma a la secció § 236 (B) de la DRL per fer front a les seves necessitats i mantenir el mateix nivell de vida que gaudia durant el matrimoni amb posterioritat a la seva dissolució.

4.2 Pagaments en el moment de la crisi matrimonial a Nova York: l'*equitable distribution*

La § 236 (B) 5 (d) de la DRL proporciona els criteris generals conforme els quals els jutges de Nova York hauran de decidir els casos de dissolució d'un matrimoni i com a conseqüència d'aquesta dissolució, del seu regim econòmic.

L'aplicació del règim econòmic matrimonial en el moment de la dissolució del matrimoni pot resultar en distribucions patrimonials entre els cònjuges molt desiguals o inclús injustes. El sistema de dret de família nord-americana intenta donar solució a aquest problema i exigeix al jutge nord-americà que apliqui el règim econòmic matrimonial al qual els cònjuges estan subjectes sota criteris d'equitat, és a dir, d'acord amb el que s'anomena l'*equitable distribution*⁶³. Aquest principi ha estat adoptat pels diferents legisladors estatals a estats que es regeixen pel règim de separació de béns i ha estat aplicat pels tribunals estatals en la liquidació del règim per divorci.

En virtut d'aquest mecanisme el jutge pot ordenar que un cònjuge atribueixi part dels seus béns (o del seu valor) a l'altre, a fi d'assolir una redistribució patrimonial equitativa, prenent en consideració una diversitat de factors, no jerarquitats, que oscil·len entre dos pols, la necessitat dels cònjuges i les seves respectives contribucions a la formació del patrimoni.

---

⁶³ § 236 (B) 5 (d) de la DRL. Yoram Weiss; Robert J. Willis, Transfers among Divorced Couples: Evidence and Interpretation, *Journal of Labor Economics*, Vol. 11, No. 4. (Oct., 1993), pp. 629-679.

Aquest principi de distribució o de distribució equitativa del patrimoni comú dels cònjuges, el jutge gaudeix d'un important àmbit de discreció per determinar una possible compensació per part d'un cònjuge a favor de l'altre en el cas que de l'aplicació del règim econòmic matrimonial resultés una distribució completament asimètrica i injusta o en cas que ambdós cònjuges no tinguessin unes possibilitats similars de mantenir l'estàndard de vida que tenien durant la seva vida en comú. D'aquesta manera el jutge pot discrecionalment assolir un repartiment just del patrimoni matrimonial derivat de la crisi matrimonial.

Sota aquest principi els tribunals nord-americans, i, concretament els de l'estat de Nova York distribueixen el patrimoni matrimonial de forma equitativa, al marge de criteris de titularitat formal dels béns.

No obstant, cal assenyalar que equitat no significa igualtat. L'*equitable distribution* de l'estat de Nova York proporciona una sèrie de factors que s'haurà de tenir en consideració a l'hora d'aplicar aquest principi com per exemple la durada de la vida en comú, les contribucions dels cònjuges al matrimoni, les seves edats i salut en el moment de dividir el patrimoni comú entre els cònjuges, entre d'altres.

El principi de l'*equitable distribution* està íntimament relacionat amb el règim econòmic matrimonial, la quantitat de patrimoni comú dels cònjuges i el possible atorgament d'una pensió compensatòria o *alimony*.

La separació de béns vigent a l'estat de Nova York i regulada a la secció § 236 de la DRL no comporta la creació d'una comunitat de guanys comú durant la vigència del vincle matrimonial. Sota aquest règim econòmic els cònjuges mantenen la titularitat sobre el patrimoni del que disposaven tan amb anterioritat a contraure matrimoni com respecte al patrimoni que adquireixen durant el matrimoni. No obstant, el dret de l'estat de Nova York considera que en el moment de la dissolució del matrimoni i de la dissolució del règim econòmic matrimonial, el jutge de Nova York ha de respectar la titularitat formal sobre els respectius patrimonis excepte per la distribució patrimonial que resulta de l'aplicació de l'*equitable distribution* al règim de separació de béns.

Per tal de dur a terme el repartiment del patrimoni comú sota principis de *equitable distribution* el jutge de Nova York du a terme un procediment estructurat en tres fases diferents:

(1) Determinar què constitueix **patrimoni**.

En la mesura que es pot parlar d'una nova composició de l'economia familiar o d'una nova tipologia dels béns que constitueixen el patrimoni dels cònjuges, cal establir normes o criteris que superin la clàssica atribució de béns basada en els títols de propietat tradicionals.

Probablement aquest és un fenomen que arribarà a la jurisdiccions europees però d'entrada cal afirmar que a efectes d'un divorci el concepte de patrimoni en el dret nord-americà – i per tant a l'estat de Nova York – és molt diferent al que generalment s'utilitza als països de tradicions civilistes. Així doncs, títols universitaris i inclús oportunitats professionals perdudes con a conseqüència de contribuir a la projecció professional futura de l'altre cònjuge o per invertir en el be comú familiar i dedicar-se a la família es consideren com actius susceptibles de valoració patrimonial i per tant subjectes de la que serà la distribució equitativa entres els cònjuges.

El concepte de patrimoni a l'estat de Nova York és molt ampli ja que incorpora actius com béns mobles, immobles, tangibles i intangibles susceptibles de tenir un valor de mercat o d'incrementar el valor o la posició econòmica dels cònjuges amb posterioritat a la crisi matrimonial i passius patrimonials.⁶⁴ D'aquesta manera el concepte de patrimoni incorpora valors econòmics intangibles com el valor de la contribució d'un cònjuge a la carrera de l'altre o el valor de les oportunitats perdudes d'un cònjuge per supeditar la seva carrera professional a la de l'altre,

---

⁶⁴ Els diferents estats nord-americans gaudeixen de l'anomenada *discovery rule*. § 236 (A) 2 de la DRL. Sota aquesta norma cada part ha de proporcionar al jutge o a la contrapart la informació que aquesta sol·liciti. Per tant, en el context d'una acció matrimonial un cònjuge pot sol·licitar a l'altre la informació econòmica que consideri convenient i que facilitarà la tasca del jutge a l'hora de determinar el repartiment del patrimoni comú.

subsidis o ajudes de la seguretat social, assegurances de salut, etc. En la majoria dels casos, no obstant, hi ha una composició patrimonial mixta entre elements patrimonials tangible i intangibles.

El sistema jurídic de l'estat de Nova York, per tant, s'ha plantejat el problema d'obtenir un resultat equitatiu en casos als quals els cònjuges no tenen propietats immobiliàries o diners estalviats i només existeix, per exemple un títol d'enginyer industrial obtingut durant el matrimoni i que ha proporcionat un potencial futur de generar recursos econòmics al cònjuge que ha obtingut el títol.⁶⁵ En un cas com aquest, el jutge de Nova York consideraria els possibles guanys derivats de l'obtenció d'aquest títol – possiblement a través de la diferència entre el salari del cònjuge sense aquest títol i el possible salari amb aquest títol – i determinaria la contribució econòmica de cadascun d'ells tot i que el títol hagués estat obtingut estrictament per part de només un d'ells. Així, el jutge de Nova York determinaria el valor econòmic del treball del cònjuge que ha mantingut la família i subordinat la seva carrera professional a l'obtenció del títol d'enginyer per part de l'altre cònjuge perdent possibilitats professionals per si mateix.

La raó que explica la inclusió d'intangibles com per exemple els títols universitaris obtinguts durant el matrimoni és el fet que els títols professionals s'obtenen indubtablement amb el recolzament personal i sovint també financer de l'altre cònjuge durant el període de formació de l'altre cònjuge o simplement ha renunciat a oportunitats professionals per facilitar l'obtenció d'aquest títol universitari.

---

⁶⁵ O'Brien v. O'Brien, 66 NY 2d 576 (1985) on el tribunal va considerar per primera vegada que un títol professional obtingut durant el matrimoni s'havia de considerar patrimoni comú. El precedent en aquest tema vigent avui dia es McGowan v. McGowan, 142 AD2d 355 (2nd Dept. 1988). Els tribunals han ampliat aquest concepte a qualsevol títol o habilitat adquirida durant el matrimoni i que incrementa les possibilitats financeres futures d'un dels cònjuges. Cohen v. Cohen, 104 AD2d 841 (2nd Dept. 1984) (contable); Litman v. Litman, 61 NY2d 918 (1984) (advocat); Sweeney v. Sweeney, 118 AD2d 774 (2nd Dept. 1986) (metge).

El resultat de l'aplicació del regim econòmic matrimonial amb d'*equitable distribution* i una possible *alimony* faran possible un resultat molt acurat per part del jutge.

- (2) Distingir entre **patrimoni comú**⁶⁶ - i per tant subjecte a divisió – i **patrimoni privatiu**⁶⁷ i per tant no subjecte a divisió en aplicació del règim econòmic matrimonial.

Una vegada s'han determinat els elements patrimonials que s'hauran de tenir en consideració en el moment de la crisi matrimonial, el jutge distingeix entre elements patrimonials comuns i els elements patrimonials privatis.

Hi ha una presumpció en favor de qualificar com a patrimoni comú aquell que s'adquireix durant el matrimoni amb independència de la seva titularitat formal.⁶⁸ D'altra banda, la propietat privativa és aquella adquirida amb anterioritat al matrimoni o com a conseqüència de donacions i herències.

- a. **Patrimoni comú**: és aquell patrimoni – tant actius com passius – adquirit pels cònjuges durant el matrimoni independentment de la seva titularitat formal. Aquest és el patrimoni subjecte a divisió entre els cònjuges.

- Es consideren actius comuns el patrimoni o les rendes adquirides durant el matrimoni separatament o de forma cònjuge tot i que només hi consti un dels cònjuges com a titular. Una casa, un negoci propietat dels cònjuges, mobles, inversions i cotxes serien exemples de propietat matrimonial sempre que

---

⁶⁶ § 236 (B) 1 (c) de la DRL

⁶⁷ § 236 (B) 1 (d) de la DRL

⁶⁸ Raviv v. Raviv, 153 AD2d 932 [2nd Dept. 1989]. § 236 (B) 1 (c) de la DRL.

s'haguessin adquirit durant el matrimoni. El moment d'adquirir el bé,⁶⁹ doncs, és el que determina com es qualificarà aquest ja que en el cas que aquest bé s'hagués adquirit únicament per part d'un dels cònjuges, aquest tindria dret a controlar i administrar el bé tot i que al final el jutge determinés que els cònjuges són els seus propietaris a parts iguals a efectes de la seva distribució equitativa.

- Es consideren deutes comuns aquelles que s'han contret pels cònjuges durant el matrimoni tot i que el titular del crèdit sigui només un d'ells i que aquest sigui qui es beneficia exclusivament del crèdit. Aquests deutes comuns inclouen hipoteques, crèdits bancaris, deutes de targetes de crèdit, deutes fiscals.

No obstant aquesta presumpció la § 236 (B) 1 (c) de la DRL estableix unes excepcions segons les quals determinats tipus de béns, tot i haver-se adquirit durant el matrimoni no es consideren patrimoni comú. Aquestes excepcions generalment exclouen el patrimoni que un cònjuge tenia en anterioritat al matrimoni o el patrimoni que ell o ella ha adquirit durant el matrimoni com a conseqüència d'haver rebut donacions o alguna herència. Aquesta secció també exclou pagaments de pensions, indemnitzacions o pagaments rebuts com a conseqüència de transaccions si el dret a rebre aquests pagament no es va meritjar durant el matrimoni.

- b. Patrimoni privatiu : és el patrimoni del que eren titulars els cònjuges amb anterioritat a contraure matrimoni i aquell obtingut durant el matrimoni com a conseqüència d'herències, donacions o indemnitzacions. Aquest patrimoni no està subjecte a la

---

⁶⁹ El moment d'adquirir el patrimoni és un criteri que preval sobre de la titularitat formal dels béns. És a dir, el patrimoni adquirit durant el temps de durada del matrimoni, és el que fa que aquest patrimoni es consideri comú amb excepcions previstes a la llei.

distribució equitativa i per tant subjecte a un possible repartiment entre els cònjuges.

És important senyalar que patrimoni adquirit amb posterioritat a la interposició d'una acció matrimonial no es considerarà patrimoni comú⁷⁰ excepte si s'utilitzessin fons comuns per tal d'adquirir aquest patrimoni. En aquest últim cas, els béns adquirits es considerarien comuns.

c. Patrimoni privatiu amb un component comú.

No obstant la claredat amb la que estan definides aquestes categories és important destacar que en determinats casos el patrimoni privatiu esdevé patrimoni comú. Per exemple, es considerarà patrimoni comú els increments de valor – les plusvàlues – del patrimoni privatiu derivat de l'esforç per part del cònjuge no titular o de la utilització de recursos comuns dels cònjuges per dur a terme millores o reparacions a aquest bé privatiu.⁷¹

Per exemple, si un dels cònjuges tingues un fons d'inversió al qual sovint es realitzessin dipòsits per part d'ambdós cònjuges o del qual es paguessin factures i deutes comuns, aquest fons d'inversió es consideraria patrimoni comú i un eventual increment de valor d'aquest també es consideraria comú inclús quan aquest fons s'hagués constituït inicialment solament amb fons privatis d'un dels cònjuges. El mateix passaria amb donacions i herències. L'increment de valor de les donacions i de les herències es

---

⁷⁰ § 236 (1) (c) de la DRL.

⁷¹ Price v. Price, 69 NY2d 8 (1986) respecte la consideració de patrimoni comú d'un bé inicialment privatiu la revalorització del qual es va produir com a conseqüència dels esforços o contribucions, directes o indirectes, de l'altre cònjuge. Cal que aquestes contribucions siguin les que han causat l'increment de valor del patrimoni. Si aquest increment de valor s'ha dut a terme com a conseqüència de l'evolució del mercat, aquest increment de valor no serà considerat patrimoni comú. Òbviament aquest principi s'aplicarà sempre que els cònjuges no hagin pactat el contrari en capitulacions matrimonials.

consideraria comú tot i que l'herència en si fos només d'un dels cònjuges.⁷²

Per tant, aquest increment de valor que es qualificaria com a comú quedaria subjecte a la distribució entre els cònjuges o com a mínim, com a factor a tenir en compte al determinar posteriorment la quantitat l'*alimony*⁷³ que s'hauria de concedir.

Concloent, per tal que a Nova York un bé privatiu es continués considerant com a tal durant el matrimoni és important mantenir-lo completament separat dels fons i deutes comuns i mantenir documentació que acrediti aquest control privatiu. En cas contrari, serà possible considerar-lo com a bé comú en part o en la seva totalitat.

- (3) Aplicar el principi d'**equitable distribution** per assolir una distribució equitativa dels béns comuns en cas que l'aplicació estricta del règim econòmic matrimonial donés lloc a un resultat no equitatiu o injust.

És a dir, quan l'aplicació del règim econòmic matrimonial resultés en un clar afavoriment d'un dels cònjuges i aquests tinguessin possibilitats financeres molt diferents, el cònjuge procediria a dividir el patrimoni equitativament.

La *equitable distribution* només s'aplica en el context d'accions matrimonials definides per la § 236 (B) 5 (b) de la DRL que considera que són accions matrimonials les accions de

(a) Divorci

---

⁷² Duffy v. Duffy, 94 AD2d 711 (2nd Dept. 1983) relatiu a una casa que es va comprar amb els diners d'un dels cònjuges i es va posar en nom dels dos cònjuges. El tribunal va considerar que aquesta casa s'havia de repartir segons la proporció de 75 % pel marit i un 25 % per la dona ja que equitatiu no significa igual.

⁷³ § 236 (A) 1 de la DRL.

- (b) Anul·labilitat o dissolució del matrimoni
- (c) Declaració de nul·litat del matrimoni

L'aplicació del principi de l'*equitable distribution* té lloc una vegada l'actiu en qüestió s'ha qualificat com a patrimoni comú – tant actius com passius-, que es repartiran equitativament entre els cònjuges.⁷⁴ Aquest procés requereix que el jutge identifiqui, valori i distribueixi el patrimoni qualificat com a comú. Com a regla general, els béns considerats privatis o *separate property*, els béns adquirits amb anterioritat al matrimoni o a títol de donació o d'herència no estan subjectes a l'*equitable distribution*.

Al realitzar aquesta divisió el legislador de Nova York no ofereix una norma general d'aplicació a tots els casos. Per tant, el jutge té discreció per, tenint en consideració les circumstàncies de cada cas, doni una solució justa a la situació patrimonial dels cònjuges després del divorci i atenent a les seves possibles necessitats.

En qualsevol cas, no tot el patrimoni comú s'ha de distribuir de la mateixa manera o en el mateix percentatge ja que els cònjuges poden reclamar diferents parts o diferents crèdits de cadascun dels diferents actius comuns.⁷⁵ D'altra banda, cal senyalar que aquesta divisió es podria dur a terme en espècie o d'una altra manera que el jutge considerés convenient i en els percentatges que els jutge estimés convenient.⁷⁶

Les lleis de Nova York, en la § 236 (B) (5) (d) de la DRL proporciona una sèrie de factors o criteris que el jutge pot tenir en compte en la mesura o importància que consideri convenient. Aquesta secció estableix que qualsevol dels cònjuges, en un procediment de divorci o de nul·litat del

---

⁷⁴ § 236 (B) (5) (c) de la DRL .

⁷⁵ Arvantides v Arvantides, 64 NY2d 1033 (1985) i Monks v Monks, 134 AD2d 334 (1987).

⁷⁶ § 236 (B) (5) (g) de la DRL.

matrimoni, pot sol·licitar al jutge que divideixi, distribueixi o assigni de forma equitativa el patrimoni comú adquirit durant el matrimoni entre els cònjuges sense tenir en compte la possible mala conducta en que aquestes hagin pogut incórrer i en els percentatge i forma que el jutge consideri justa després d'aplicar els factors que el jutge consideri rellevants.

Els factors que el legislador proporciona a la § 236 (B) (5) (d) de la DRL són els següents:

- (1) La durada del matrimoni. Per matrimonis de durada curta, els jutges sovint tendiran a deixar els cònjuges en una posició com si el matrimoni no hagués tingut lloc i d'aquesta manera reduir l'impacte patrimonial del matrimoni.
- (2) Els possibles matrimonis anteriors de qualsevol de les parts per considerar possibles pagaments d'*alimony* que s'estiguin duent a terme.
- (3) L'assignació d'*alimony* o de pensions compensatòries entre els cònjuges.

Quan el jutge atorga una pensió compensatòria en favor d'un dels cònjuges tendirà a dur a terme una distribució desigual del patrimoni comú de manera que l'*equitable distribution* tindrà en compte si un dels cònjuges està realitzant pagaments compensatòries en favor de l'altre cònjuge.

- (4) L'edat, salut, condició, import i fonts d'ingressos, capacitats professionals, aptitud per trobar feina, patrimoni, càrregues i necessitats de cadascuna de les parts.
- (5) La contribució d'una de les parts de l'educació, formació o augment de la capacitat adquisitiva de l'altre cònjuge.

- (6) La capacitat de cadascuna de les parts per l'obtenció futura de béns de capital i ingressos.
- (7) Les fonts d'ingressos d'ambdues parts, incloent, de manera no limitativa, prestacions mèdiques, de jubilació, assegurances i altres.
- (8) Els ingressos de les parts al moment del contraure matrimoni i al moment de l'inici de l'acció de divorci, nul·litat o separació matrimonial.
- (9) La contribució o responsabilitat de cadascuna de les parts en l'adquisició, conservació, deprecació o revalorització dels béns del patrimoni comú, incloent la contribució d'un dels cònjuges en qualitat de mestressa de casa.

Si un dels cònjuges adquireix patrimoni privatiu en nom d'un d'ells només, l'altre pot provar que ha contribuït a l'adquisició d'aquest patrimoni mitjançant la prestació de serveis com cuidar la família, els fills, treballant o facilitant l'adquisició d'aquest bé valorable econòmicament per part d'un d'ells.

- (10) El valor del patrimoni privatiu reservat a cada part.⁷⁷
- (11) El nivell de vida de les parts durant el matrimoni.
- (12) Les circumstàncies econòmiques de cadascuna de les parts en el moment que la divisió de la propietat es faci efectiva.
  - (10.1) Les repercussions fiscals, dins l'àmbit local, estatal i federal, respecte a cadascun dels béns que es divideixen,

---

⁷⁷ § 236 (5) (d) (1) de la DRL.

distribueixen o assignen i que no hauran de ser necessàriament immediates i definitives.

(10.2) Les despeses de venda, cessió o liquidació relativa a un bé en concret i que no hauran de ser necessàriament immediates i definitives.

(13) La liquidesa dels actius que formen el patrimoni comú.

(14) Qualsevol transferència sota el valor de mercat duta a terme per evitar qualsevol repartiment patrimonial con a conseqüència d'una dissolució matrimonial.

(15) L'assignació de la custòdia dels fills en favor d'un dels cònjuges.

Aquesta llista de factors no és exhaustiva de manera que el jutge pot considerar factors addicionals per atendre les necessitats dels cònjuges al cas concret.

Per tant, el principi rector per realitzar la divisió del patrimoni matrimonial és l'equitat, entenent-la no com a igualtat, és a dir, no com una divisió del patrimoni matrimonial a parts iguals però d'una manera que el jutge estimi com a justa.

Aquesta és una de les diferències més importants entre el règim de separació de béns amb *equitable distribution* i el règim de comunitat de guanys. Mentre sota un sistema de comunitat de guanys s'assigna a cada cònjuge la meitat del valor de cada actiu de la parella, sota un règim de separació de béns en el moment de dur a terme una distribució equitativa el jutge valora els diferents paràmetres del cas i determina una divisió que consideri justa.⁷⁸

---

⁷⁸ § 236 (B) (5) (g) de la DRL

5. QUÈ POT APRENDRE EL DRET DE FAMÍLIA CATALÀ DEL DRET DE FAMÍLIA DE L'ESTAT DE NOVA YORK ? ALGUNES PROPOSTES NORMATIVES

L'extinció del règim de separació de béns per trencament de la convivència o per dissolució del vincle matrimonial, en casos als quals s'ha generat patrimoni comú durant el matrimoni, comporta l'adopció de mesures per al seu repartiment que tinguin de consideració les contribucions d'ambdós cònjuges a la producció de béns familiars i, la seva distribució, intentant que sigui el més equitativa possible.

Anteriorment s'ha presentat l'equivalència i similituds entre els règims econòmics matrimonials de separació de béns vigents a Catalunya i a l'estat de Nova York. No obstant, tal i com s'ha pogut apreciar, la incertesa del jutge català és molt més gran que la del jutge de Nova York que gaudeix d'una sèrie de factors oferts per la llei que, tot i deixar una total autonomia i discreció al jutge de Nova York, li proporcionen guies, paràmetres i una valuosa informació sobre l'objectiu a assolir en relació a aquests pagaments i li ofereixen una sòlida orientació sobre què és el que ha de considerar al determinar la quantitat monetària d'aquests pagaments.

Prenent com a referència el dret vigent a l'estat de Nova York es poden realitzar algunes propostes que millorarien l'adaptació del dret català a la realitat social catalana i a la vegada milloraria l'eficiència d'aquests pagaments evitant la infra-compensació del cònjuge creditor o la seva sobre-compensació que clarament perjudicaria el cònjuge deutor. Algunes d'aquestes propostes ja han estat apuntades anteriorment a la literatura, però sembla pertinent comentar-les en aquesta seu. Donat que no hi ha una separació conceptual estricta entre la liquidació patrimonial del règim de béns que es du a terme en el moment de la dissolució del matrimoni i el règim econòmic durant el matrimoni és important doncs, decidir i determinar les condicions de meritació, quantificació i durada d'altres mitjans de compensació.

1. Una primera qüestió que el legislador català hauria d'abordar és el paper de l'autonomia privada en la possible negociació per part dels cònjuges d'aquestes compensacions.

Tal i com s'ha apuntat anteriorment, el Preàmbul del Codi de Família estableix clarament el principi de respecte a la llibertat civil dels cònjuges a l'hora de pactar qüestions entre ells relatives a les previsions que regirien una futura dissolució del vincle matrimonial entre ells en exercici de l'autonomia privada (article 15.1 CF).

El que en cap cas queda clar és si l'exercici de l'autonomia privada inclouria previsions relatives a la compensació econòmica i a la pensió compensatòria i una eventual renúncia a elles o quin és l'àmbit i el possible contingut del pacte econòmic entre els cònjuges. No és clar si aquestes pensions o compensacions són imperatives o dispositives pels cònjuges en exercici de la seva autonomia de la voluntat.

Resultaria necessari, doncs, que el legislador català es pronunciés sobre aquesta qüestió ja que d'aquesta manera quedaria més clar quines són les provisions que es podrien eventualment incloure en capitulacions matrimonials i a canvi de què es podrien negociar aquestes renúncies. D'aquesta manera sembla que es pot predir que es reduiria la litigiositat entre els cònjuges.

2. Definir els objectius que la llei persegueix a través d'aquestes compensacions derivades de la dissolució del vincle matrimonial i adaptar els mitjans de compensació a la naturalesa que es determini que tenen aquests pagaments.

Tal i com s'ha comentat anteriorment, la doctrina discuteix la naturalesa d'aquests pagaments i els objectius que aquest persegueixen. Resulta molt difícil atorgar aquests pagaments i determinar una quantitat eficient si no se sap clarament què és el que es pretén compensar i baix quins criteris.

No obstant, el legislador català no es manifesta en relació al tipus de perjudicis que seran objecte de compensació i quins hauran de ser els seus

paràmetres de valoració. En lloc de determinar els perjudicis que es compensaran, el Codi de Família defineix les circumstàncies que donaran lloc a aquest tipus de compensació i en limita molt la quantitat, el temps que durarà (article 86.1 CF), permet la seva modificació a la baixa (article 84.3 CF) i restringeix el seu quantum al nivell de vida efectivament gaudit durant el matrimoni (art. 84.1 CF) però en cap cas determina o proporciona els criteris i els paràmetres en base als quals es quantificaran aquests pagaments.

Des d'aquest punt de vista adoptat pel legislador català, aquesta compensació no compensa la pèrdua d'oportunitats en els rendiments del capital humà – com per exemple, la millora en la formació i per tant en les oportunitats professionals - adquirint per l'altre cònjuge durant el matrimoni o en altres ingressos posteriors a la dissolució del vincle matrimonial però d'alguna manera que han començat a meritjar durant el matrimoni com serien per exemple plans de jubilació o fons d'inversions.

3. Possibilitat de considerar la compensació econòmica i la pensió compensatòria de forma independent.

Tal i com s'ha comentat anteriorment, la pensió compensatòria es té en compte subsidiàriament i conjuntament a la compensació econòmica. Dit d'una altra manera, la pensió compensatòria s'atorga només en els casos als quals la compensació econòmica no hagi satisfet les necessitats de compensació del cònjuge creditor. Així doncs, quan la compensació econòmica compensa totalment al cònjuge creditor, no hi haurà lloc per la pensió compensatòria, ja que aquesta és subsidiària de l'anterior.

No obstant, donat que els objectius de les dues compensacions són diferents - tot i que no està massa definit quins són aquests objectius – es podria plantejar considerar aquestes compensacions de forma independent ja que tenen una naturalesa diferent i paràmetres diferents.

Això no significa que aquestes compensacions no hagin d'estar coordinades. No obstant, si el legislador determinés que aquestes compensacions tenen objectius diferents, principis diferents i paràmetres de valoració també diferents no tindria massa sentit que la pensió

compensatòria fos subsidiària i estigués subordinada a l'establiment de la compensació econòmica.

Per tant, per tal de tenir dos instruments jurídics per compensar al cònjuge creditor caldria comptar amb dues compensacions coordinades però no jerarquitzaes.

4. Definir què es considera participació del cònjuge en el patrimoni comú general al llarg del matrimoni.

Seria molt convenient que el legislador català reconsiderés, en base a la nova realitat social i la nova activitat laboral dels cònjuges i la seva diferent posició al matrimoni on és comú que tots dos treballin fora de casa i que aquesta activitat professional els proporcionï un salari, quins seran els criteris que regiran aquest repartiment o distribució i quins seran els factors que es tindran en consideració a l'hora d'efectuar i avaluar aquest repartiment patrimonial. És a dir, caldria proporcionar pautes als operadors jurídics relatives als factors que l'operador jurídic haurà de tenir en consideració per tal de valorar les contribucions de cada cònjuge tals com els tipus de patrimoni –tangible, intangible –, la consideració d'oportunitats perdudes per part dels cònjuges i els criteris en base als quals s'haurien de valorar; la meritació de patrimoni durant el matrimoni que venç a una data posterior a la dissolució del vincle matrimonial, etc. i els criteris i paràmetres que s'hauria d'utilitzar per tal de determinar i valorar les contribucions dels cònjuges al patrimoni comú i per tant el seu repartiment. El legislador català ha d'establir clarament les regles per a la determinació del crèdit de participació i determinar si les contribucions d'ambdós cònjuges s'han de valorar igual o, en cas contrari, quins factors justifiquen una divisió desigual d'aquest patrimoni.

Una concreció respecte aquesta qüestió proporcionaria certesa legislativa i judicial amb la consegüent previsibilitat i milloraria la conducta dels cònjuges en relació a evitar possibles comportaments estratègics que tinguessin temptació d'adoptar i facilitar acords de transacció amb el consegüent estalvi de recursos econòmics tant pels cònjuges com per la societat en general.

A la vegada seria interessant que el legislador català es manifestés en relació a si és convenient limitar aquest sistema de distribució del patrimoni comú només en els casos de dissolució del vincle matrimonial o també en els casos de dissolució matrimonial per causa de mort. Sembla que aquest tipus de criteris també s'haurien de tenir en compte quan part del patrimoni del causant ha estat generat gràcies a la contribució del cònjuge i per tant aquest hauria de poder recuperar part del valor de la seva contribució.

5. Ampliar el concepte de patrimoni cap a un concepte més global de patrimoni.

Donada la nova realitat dels patrimonis familiars a Catalunya i la durada , el concepte de patrimoni s'ha de revisar per incloure-hi béns susceptibles de valoració econòmica i que tradicionalment no es tenien en compte.

L'*equitable distribution* vigent a Nova York proporciona un referent molt útil dels paràmetres que s'haurien d'incloure dins el concepte de patrimoni subjecte a distribució. Així doncs, per tal de reflectir l'estructura del patrimoni familiar actual i els diferents béns que el formen, el patrimoni subjecte a distribució hauria de considerar-se d'una forma àmplia i global i incloure tant béns tangibles com béns intangibles com per exemple drets o títols educatius tal i com ja es fa a l'estat de Nova York. Per tant, cal modernitzar el concepte de patrimoni i adaptar-lo a la realitat social d'avui en dia.

Un altre factor que s'hauria de tenir en compte són les conseqüències fiscals derivades de la realització d'aquests pagaments. Aquestes compensacions tenen conseqüències fiscals tant pel cònjuge creditor com pel cònjuge deutor i pot resultar que un d'ells com a conseqüència de rebre aquestes compensacions hagi de pagar més impostos i que l'altre n'hagi de pagar menys. La càrrega fiscal que comporten aquest tipus d'operacions s'ha de tenir en compte ja que els impostos que es paguen influeixen amb la càrrega bruta del cònjuge deutor i del cònjuge receptor.

Cal dir també que per tal de dur a terme aquest anàlisi global del patrimoni cal que el legislador doni pautes i guies per tal que els operadors jurídics – tant jutges com advocats – puguin utilitzar aquests arguments i anticipar el

resultat de la seva estratègia litigiosa. Sense guies per part del legislador la incertesa jurídica seria inevitable. Així doncs, cal un pronunciament respecte aquest tema per part del legislador català i la formulació d'una proposta concreta que permeti actualitzar el concepte de patrimoni i a la vegada evitar la incertesa jurídica que d'aquest anàlisi més global se'n podria derivar.

6. Introducció de criteris de cost d'oportunitat.

Finalment, caldria també considerar la introducció explícita del concepte de cost d'oportunitat. El cost d'oportunitat representa tenir en consideració les alternatives disponibles però no triades que fan que una decisió resulti més cara o més barata de prendre.

És a dir, si jo puc decidir entre treballar a una biblioteca i em paguen 100 euros per una tarda o anar a prendre un gelat aquella mateixa tarda, decidir anar a prendre un gelat té un cost d'oportunitat de 100 euros ja que la meua renúncia a treballar a la biblioteca m'hagués reportat 100 euros de guanys.

Aquest tipus de mecanisme és molt freqüent en l'anàlisi del dret de família ja que al valorar i determinar les compensacions que el cònjuge deutor haurà de pagar un dels factors que es tenen en consideració són les oportunitats perdudes per part de l'altre cònjuge i que han contribuït i possibilitat la millora professional, econòmica o del tipus que sigui de l'altre o que simplement l'ha ajudat al manteniment de la família comú.

Tot i que aquest raonament és freqüentment utilitzat, aquest tipus d'anàlisi no està explicitat ni definit en el dret de família català de manera que no se sap ni quines seran les oportunitats que s'hauran de tenir en compte, ni en quins casos s'haurien de tenir en compte ni, finalment, com es valoraran.

Així doncs, cal que aquest anàlisi de les alternatives factibles es dugui a terme en base a pautes i criteris oferts pel legislador.

6. CONCLUSIÓ

Aquest projecte de recerca finançat pel Centre d'Estudis Jurídics i de Formació Especialitzada del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya estudia els règims econòmics matrimonials català i de Nova York per tal d'elaborar propostes que permetin una actualització del dret català i una modernització que reflecteixi la societat catalana d'avui dia.

Tot i que el Codi de Família es va adoptar l'any 1998, moltes de les seves previsions respecte la compensació econòmica i la pensió compensatòria necessiten concreció per part del legislador respecte la seva naturalesa i els seus objectius i respecte la seva valoració. La quantitat de divorcis a Catalunya i les novetats socials i econòmiques de les noves composicions del patrimoni familiar requereixen aquesta actualització per tal d'evitar cònjuges desprotegits i evitar la incertesa jurídica que sovint es comença a experimentar.

Aquest article ha intentat proporcionar pautes per dur a terme aquesta modernització a través de la introducció d'alguns conceptes i paràmetres vigents a l'estat de Nova York i que poden resultar de molta utilitat a la realitat catalana, que no és molt diferent de la novaiorquesa. Aquestes propostes representen un primer pas per contribuir al debat i a la millora del dret civil català, que hauria d'evolucionar per tal de reflectir i donar solucions als problemes que planteja la societat catalana d'avui dia.

7. BIBLIOGRAFIA

BECKER, Gary, *A Theory of Marriage: Part I*, Journal of Political Economy, 81 (4), 813-845 (1973).

BECKER, Gary, *A Theory of Marriage: Part II*, Journal of Political Economy, 82, (no. 2, part 2), S11-S26. (1974).

DELGADO ECHEVERRÍA, Jesús, *El régimen matrimonial de separación de bienes en Cataluña*, Madrid, Tecnos, 1974.

DIEZ-PICAZO, Luis, *Fundamentos del Derecho Civil Patrimonial V. I, Introducción. Teoría del Contrato. Las relaciones obligatorias*, 2ed. Madrid, p. 86 (1986).

EGEA, Joan, *Pensión compensatoria y pactos en previsión de una ruptura matrimonial*, *Estudios Jurídicos al Profesor Luis Díez-Picazo*, Tomo III, *Derecho Civil*, Thomson Civitas, 4551-4574 (2003).

EGEA, Joan, *Quantificació de la compensació per raó de treball i de la pensió compensatòria en els casos en què hi ha hagut convivència prematrimonial*, www.indret.com (2004)

EGEA I FERNÁNDEZ, Joan i FERRER I RIBA, Josep, *Comentarios al Codi de Família, a la llei d'unions estables de parella i a la llei de situacions convivencials d'ajuda mútua*, Tecnos (2000).

FERRER I RIBA, Joseph, *Separació de béns i pagament de compensacions en la crisi familiar*, Ponència a les XIII Jornades de Dret Català a Tossa (2004).

GETE-ALONSO Y CALERA, Maria del Carmen, *La compensación económica derivada de la liquidación del régimen de separación de bienes. La llei de Catalunya i Balears*, 139, p. 5 (1996).

LACRUZ BERDEJO, José Luis, *Elementos de Derecho Civil, IV, Derecho de familia*, Barcelona 1989, p. 536.

LAMARCA MARQUÈS, Albert et al., "Separate Property and Family Self-Determination in Catalonia: A Peaceful Model under a (Radical) Change?," publicat a "The role of self-determination in the modernization of family law in Europe" Miquel Martín-Casals i Jordi Robot eds. (2006).

MELLI, Marygold S., The ALI Principles and the Economics of Family Dissolutions, Ponència a les XIII Jornades de Dret Català a Tossa (2004).

PETERS, H. Elisabeth *Marriage and Divorce: Informational Constraints and Private Contracting*, The American Economic Review, Vol. 76, No. 3. (Jun., 1986), pp. 437-454.

PRIETO, Jesús, Necesidad de regulación positiva de las pensiones en las crisis matrimoniales, Ponència a les XIII Jornades de Dret Català a Tossa (2004).

SOLÉ RESINA, Judith, La Compensació Econòmica per raó de treball en el règim de separació de béns, *Revista Jurídica de Catalunya*, Vol. 100, N° 3, 2001, pags. 661-690.

ROCA I TRIAS, Encarna i PUIG FERRIOL, Lluís, *Institucions del Dret Civil de Catalunya V.II, Dret de la persona i Dret de Família* 5 ed. València 1998 p. 302.

RUCOSA ESCUDÉ, Avel·lina, Pensió compensatòria i aliments entre cònjuges: Propostes i criteris d'estandardització, Ponència a les XIII Jornades de Dret Català a Tossa (2004).

VARIAN, Hal, *Intermediate Microeconomics: a Modern Approach*, W. W. Norton ed., 7a edició (2005)

WEISS; Yoram WILLIS, Robert J., Transfers among Divorced Couples: Evidence and Interpretation, *Journal of Labor Economics*, Vol. 11, No. 4. (Oct., 1993), pp. 629-679.

LEGISLACIÓ

Llei 9/1998 de 15 de Juliol del Codi de Família (DOGC núm. 2687, de 23-07-1998; correcció d'errades DOGC núm. 2732, de 28-09-1998).

Codi Civil de 24 de Juliol de 1889

New York Domestic Relations Law (DRL) (2003)

JURISPRUDENCIA CITADA

A) Catalana

STSJ Catalunya núm. 8/2000 (Sala de lo Civil i Penal), de 27 Abril.

STSJC Catalunya núm 9/2003 (Sala de lo Civil i Penal), de 14.d'Abril.

B) Nova York

O'Brien v. O'Brien, 66 NY 2d 576 (1985)

McGowan v. McGowan, 142 AD2d 355 (2nd Dept. 1988).

Litman v. Litman, 61 NY2d 918 (1984)

Sweeney v. Sweeney, 118 AD2d 774 (2nd Dept. 1986)

Raviv v. Raviv, 153 AD2d 932 (2nd Dept. 1989)

Price v. Price, 69 NY2d 8 (1986)

Duffy v. Duffy, 94 AD2d 711 (2nd Dept. 1983)

Arvantides v Arvantides, 64 NY2d 1033 (1985)

Monks v Monks, 134 AD2d 334 (1987)